

Огінська Анастасія

*Аспірантка кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ СІМЕЙ З ДІТЬМИ

Як зазначено у наукових працях С.І. Юрія, українське суспільство має бути зацікавленим у тому, щоб сім'я і надалі продовжувала виконувати свою основну функцію – відтворення людського капіталу. А уряд повинен турбуватися не лише про сьогоденні економічні проблеми, але й повернутися обличчям до найважливішої комірки суспільства, в якій формується майбутнє нації, – сім'ї. Для цього у розпорядженні уряду є бюджетні, кредитні та податкові важелі [2, с. 166].

Щодо бюджетних важелів, то основну роль у матеріальній підтримці сімей відіграють видатки бюджету на соціальний захист сім'ї, дітей та молоді. Зокрема передбачено надання для них одноразових чи регулярних протягом певного періоду грошових виплат.

Щодо аналізу складу видатків місцевих бюджетів на соціальний захист сім'ї, дітей та молоді, то близько 50% – це кошти, які виділяються для фінансування допомоги при народженні дитини, впродовж 2012–2014 рр. спостерігається позитивна динаміка, зокрема в відносному значенні відбулось зростання на 32,8%. Близько 20% становлять кошти на державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям. По даному виду допомоги відбулось значне зростання на 196,6%.

Щодо детальнішого розгляду виплат малозабезпеченим сім'ям, то у 2012 р. рівень забезпечення прожиткового мінімуму при призначенні державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям для інвалідів та пенсіонерів збільшено з 80% до 100% прожиткового мінімуму, а для дітей, які виховуються в малозабезпечених сім'ях цей показник збільшений на 25%. Також у 2 рази збільшилась доплата до розміру допомоги для малозабезпечених сімей, в яких виховуються діти віком від 3 до 18 років: 120 грн. – на кожну дитину віком від 3 до 13 років, а на кожну дитину віком від 13 до 18 років – 230 грн. З 17 червня 2013 р. збільшено розмір щомісячної грошової допомоги малозабезпеченій особі, яка проживає разом з інвалідом I чи II групи внаслідок

психічного розладу, з 10% прожиткового мінімуму до розміру мінімальної заробітної плати (з 1 грудня 2012 р. – 1134 грн.). З 01.01.2013 збільшилась у 1,5 рази доплата для малозабезпечених сімей з дітьми віком від 3 до 18 років. Зазначеними змінами і зумовлене зростання видатків на зазначену категорію населення.

Проте, значне зростання видатків на соціальний захист дітей, сім'ї та молоді відбулось за рахунок зростання виплат, які передбачені на допомогу при народженні дитини. Адже у 2009 р. розмір зазначеної допомоги становив – 12240 грн. на першу дитину; 25000 грн. – на другу дитину; 50000 грн. – на третю і кожен наступну дитину. З 2011 р. розмір допомоги при народженні дитини почав залежати від прожиткового мінімуму. У 2013 р. зазначена допомога досягла максимального значення впродовж 2009–2014 рр., адже прожитковий мінімум для дітей до 6-ти років становив – 972 грн. на початку року, 1032 грн. на кінець року, а допомога при народженні першої, другої, третьої та кожної наступної дитини становила розміру кратному 30, 60, 120 розмірам прожиткового мінімуму відповідно. Це свідчить про значну підтримку уряду демографічної ситуації в країні у період до 2013 р.

В свою чергу у 2014 р. відбулось скорочення даних виплат і встановлено єдину суму в розмірі 41280 грн. Тобто з 01.07.2014 вона не залежить від прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років, встановленого на день народження дитини, а отже, і не зростає пропорційно. Також, сума такої допомоги не залежить від того, перша дитина народилась у сім'ї, друга чи третя. Ще одним негативним наслідком урядових рішень є те, що у 2014 р. було скасовано допомогу по догляду за дитиною віком до 3 років і її виключено з переліку державних допомог.

Запропоновані ж пропозиції йдуть у розріз із ст. 22 Конституції України, яка встановлює, що при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів, звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод не допускається, а також порушує основний принцип ст. 48 Конституції України щодо достатнього життєвого рівня для себе і своєї сім'ї.

На нашу думку, скорочення видатків на соціальний захист сім'ї, дітей та молоді призведе до погіршення демографічної ситуації в країні, а отже і до соціальної напруги в суспільстві. Підтримка материнства повинна бути на пріоритетному місці у цивілізованому суспільстві, тому скорочення витрат повинне носити тимчасовий

характер, з подальшою фінансовою підтримкою даної категорії населення. С.І. Юрій піднімає дане питання, зазначаючи, що сьогодні в Україні материнство, на жаль, не приносить матеріального достатку. Більше того добробут сім'ї, стримує підвищення кваліфікації, забирає час, який можна було б витратити на самоосвіту і саморозвиток, загострює матеріальні проблеми. Відтак сім'я стає непотрібною перепорою для професійного зростання. Іде процес зuboжіння сім'ї, деградації сімейних цінностей, що може призвести врешті-решт до самоліквідації українського суспільства [2, с. 166].

Важливим показником, який характеризує матеріальний стан сімей є рівень бідності домогосподарств з дітьми. Аналізуючи даний показник варто зазначити, що впродовж 2012–2014 рр. навіть у сім'ях з однією дитиною середній рівень бідності склав більше 25%. Для сімей з двома дітьми рівень бідності становив близько 40%, з трьома і більше – близько 50%. За межею бідності було майже кожне четверте (23,7%) домогосподарство з дітьми, де всі дорослі працюють. Внаслідок цього, виплати на дітей та інші форми державної підтримки сімей з дітьми, що визначаються провідним чинником забезпечення прав дітей в багатьох країнах, в Україні набувають особливої ролі – що більше дітей у сім'ї, то більш значну частку в її доходах відіграють державні допомоги на дітей.

Негативним є те, що уряд під оптимізацією видатків розуміє не «певний процес по вдосконаленню», а скорочення тих чи інших видатків. Так у 2014 р., було зменшено допомогу при народженні дитини. Найбільш негативним наслідком від таких дій уряду при народженні других дітей і дітей більш високих черговостей буде зниження рівня матеріальної забезпеченості сімей з дітьми. Адже, наявність і кількість дітей є визначальним фактором ризику бідності.

Рівень бідності сімей з дітьми є складною соціальною проблемою і це явище набуває особливих негативних рис. Рівень бідності у домогосподарств з 2 і більше дітей пояснюється тим, що з народженням кожної наступної дитини у домогосподарстві збільшується навантаження на працюючих дорослих членів родин, кількість яких не змінюються. А в період, коли дитина перебуває у віці, коли потребує постійної турботи матері і домашнього піклування, через відхід останньої з ринку праці в сім'ї чисельність «годувальників» зменшується разом зі зростанням фактичних утриманців – як за рахунок дитини, так і за рахунок її матері.

Негативним фактором зменшення допомоги при народженні є те, що жінки, які виховують малолітніх дітей (як самостійно, так і в повних сім'ях) мають обмежені можливості щодо самозабезпечення. В розвинених країнах жінки можуть поєднувати трудову діяльність і виховання дітей, навіть найменшого віку, завдяки участі у нетрадиційних формах зайнятості, як то дистанційна або надомна робота. При цьому право працювати на умовах часткової зайнятості або за гнучким графіком роботи закріплене в переважній більшості розвинених країн за працівниками з дітьми (обох статей) законодавчо.

Як зазначає О.О. Коломієць, додатковим фактором зниження рівня економічної безпеки сімей з дітьми є час суттєвого зменшення державної підтримки цієї категорії сімей, що відбулося в період чергового загострення економічної кризи. Продумана сімейна політика має проводитись відповідно до загальної макроекономічної ситуації і поточних потреб ринку праці. Впроваджуючи ті чи інші заходи, держава може стимулювати жінок активно залучатися до ринку праці на умовах повної зайнятості чи відкладати трудову діяльність на період (іноді тривалий) догляду за дитиною, або ж, як проміжний варіант, надати можливість для поєднання зайнятості в економіці з виконанням материнських обов'язків. Однак непоодинокими такі випадки можуть бути тільки за умови функціонування налагодженої і ефективною системи соціального захисту сімей з дітьми [1].

Таким чином, зменшення допомоги при народженні дитини може призвести до негативних наслідків, адже економічне значення зазначеної допомоги розглядається як один із найважливіших елементів системи соціального захисту для сімей з дітьми. Важливу соціальну роль відіграє державна допомога для найбільш вразливих категорій сімей з дітьми в економічно несприятливий період, зокрема запобігає зростанню рівня бідності, а також погіршення демографічної ситуації в державі. Тому проведення таких суттєвих скорочень повинне носити тимчасовий характер, з подальшою фінансовою підтримкою даних домогосподарств.

Важливим перспективним напрямком є повернення диференціації виплат в залежності від черговості народження дитини. При цьому виплата на першу дитину повинна бути суттєво нижчою ніж на другу і кожну наступну. Оскільки рівень бідності є високим саме серед домогосподарств з двома і більше дітьми.

Також не менш важливим є поновлення залежності допомоги при народженні дитини від рівня прожиткового мінімуму. Адже в період економічної кризи це не призведе до додаткових витрат з бюджету, оскільки з метою недопущення поглиблення економічної кризи уряд встановлює прожитковий мінімум, який відповідає можливостям держави.

Література:

1. Коломієць О.О. Перспективні напрями реформування допомоги при народженні дитини в умовах економічної кризи / О.О. Коломієць // Серія «Соціальна політика». – 2014. – № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1810/>.

2. Юрій С.І. Оподаткування доходів сім'ї: сутність та необхідність запровадження в Україні / С.І. Юрій, Т.О. Кізіма // Регіональна економіка. – 2010. – № 3. – С. 165–171.

Перевознюк Віталіна

*К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ЕТАПИ ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ВОДОПРОВІДНО-КАНАЛІЗАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Євроінтеграційні процеси, які відбуваються в Україні, все більшою мірою актуалізують питання удосконалення фінансового забезпечення підприємств водопостачання та водовідведення з метою підвищення ефективності їх діяльності. Це вимагає пошуку прогресивних механізмів управління галуззю, позаяк використання рудиментарних методів перешкоджають розвитку суб'єктів господарювання, котрі до нині знаходяться у кризовому стані.

Таким механізмом може бути комплекс заходів і дій органів місцевого самоврядування, які в умовах бюджетної децентралізації, попри створення належних умов для життя населення, ефективного використання територіальних ресурсів тощо [2, с. 8], мають забезпечити формування необхідного підґрунтя для розвитку водопровідно-каналізаційних підприємств.